

Pályakezdés és karrierút az irodalomtörténet-írásban

2021. április 9-10.

MS Teams

Rezümék

Klasszikus magyar irodalom

Szolnoki Panni (PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 4. évf.)

„Gyakran szelölöm mellett téptem bajuszomat” Berzsenyi Dániel költészetének kritikája a *Mondolatban*

A *Mondolat* 1813-as megjelenése szinte egybeesett Berzsenyi Dániel első verseskötetének megjelenésével – így a pamflet szinte elsőként recenzálta az niklai remete művét. A gúnyirat szövege Kazinczy mellett Berzsenyit is bírálta, hiszen köztudott volt, hogy Berzsenyi Kazinczy „szárnyai alól repült ki” (amely tény a Berzsenyi-kötet Kazinczyhoz szóló versei már előre jelezték), így visszautasíthatatlan lehetőség kínálkozott a pamflet szerzői számára, hogy az új költő stílusát és szóhasználatát is parodizálják.

A cento többek között Berzsenyi merész, vagy túlzó szóalkotását, értelmetlen szópárosításait becsmérelte, illetve darabosnak titulált stílusa sem aratott osztatlan sikert az ortológus táborban. Nem értették tájnyelvi szavainak kombinációit, így elsőként (de nem utoljára) ekkor sütötték Berzsenyi stílusára a provincializmus bélyegét. Előadásomban az 1813-as szövegek intertextuális elemzését és azok összevetését fogom bemutatni, amely nemcsak a *Mondolat* Berzsenyi-kritikáját kívánja tematizálni, hanem segíthet árnyalni a *Mondolat* Kazinczy-központúságát.

Szolyka Hajnalka (DE Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola, 3. évf.)

Egy pálya emlékezete – a visszatekintő Kazinczy

Kazinczy Ferenc életművének meghatározó karakterét adja az emlékezés mind a magánszférát, mind a közéletet átjáró, központi szerepe. Tervezett előadásom főként az archiváló és a panteonizációs gyakorlatai néhány példájának vizsgálatán keresztül foglalkozik Kazinczy pályakezdésével. Figyelmet arra irányítom, hogy a rendelkezésre álló, pályakezdő történetekként működtethető szövegekből melyeket jelöli ki, és hogyan illeszti be azokat önelbeszéléseinek rendszerébe, megteremtve a kapcsolatot köztük és a pálya későbbi időszakait érintő visszaemlékezései között állandó, így autobiografikus koherenciát teremtő motívumkészlet felhasználásával. Arra is keresem a választ, hogy megkonstruálható-e egyáltalán a pályakezdés mint egzakt pont a folytonosan mozgásban lévő önéletrajzírói tekintet pozíciójából.

Szervezők:

Milbacher Róbert, Radnai Dániel Szabolcs, Rétfalvi P. Zsófia, Solnoki Panni.

Támogatás:

A rendezvény megvalósulását a Technológiai Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap 2020–21-es Új Nemzeti Kiválóság Programjának (ÚNKP) szakmai támogatása segítette. „Felsőoktatási Doktori Hallgatói Kutatói Ösztöndíj” (ÚNKP-20-3), egyedi azonosító: ÚNKP-20-3-I-PTE-539.

Rétfalvi P. Zsófia (PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 2. évf.)

Egy pálya kezdete és vége – Az „egykönyvesség” problémája Madách Imre pályájának elbeszéléseiben

Madách Imre pályájának értékeléseiben rendszeresen felmerül az „egyműves szerző” fogalma. Bár az „egykönyvesség” elsősorban nem szakmai, hanem populáris befogadói konstrukció, mégis beszédes abból a szempontból, hogy egy alkotó miként marad fenn a kulturális emlékezetben. Előadásomban e fogalom tisztázására törekszem, valamint azt vizsgálom, hogy a „pályakezdés” és az „egykönyves szerző” fogalmainak szembenállása milyen narratív mintázatokat eredményez egy szerző (esetünkben főként Madách Imre) pályájának elbeszéléseiben.

Owaimer Oliver (SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, 1. évf.)

Két Petőfi: A Petőfi-diskurzus kétpólusú szerkezete az 1850-es években

Előadásom első felében egy olyan fogalmi keret kialakítására törekszem, amely alkalmas lehet a Petőfi-diskurzus kutatásának kontextusérzékeny megközelítésére. Megítélésem szerint célravezető lehet a széles körben elterjedt *kultusz* vs. *kritika* különbségtétel helyett a *kollektív emlékezet* és *történeti tudományok* egymásra ható fogalompárján keresztül vizsgálni. Előadásom második felében az 1850-es évek Petőfi-diskurzusának két emblematisztikus szövegét elemzem a javasolt terminológia alapján.

Santavetz Anita (ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 1. évf.)

„[...] egy pályakezdő botlásai...”

A pályakezdés motívuma Asbóth János *Egy bolyongó tárcájából* című művében

„[...] előszavam csupa ama kérésem, hogy egy pályakezdő botlásai iránt türelmes elnézéssel viseltessék az olvasó.” – írja Asbóth János *Egy bolyongó tárcájából* című művének előszavában. Az 1866-ban keletkezett szöveg finom, részletgazdag korrajz, érdekesítő útleírás, illetve elmélyült művészetelméleti, írástechnikai fejtegetés. Az előszóban olvasható kritikus írói önreflexió ellenére a mű egy sziporkázó, gazdagon megalkotott szöveg, amely betekintést nyújt a szerző irodalomról, az alkotóiszerepről, illetve a társadalom és a művészet viszonyáról alkotott gondolataiba.

A kutatás a pályakezdés motívumának vizsgálatára törekszik Asbóth *Egy bolyongó tárcájából* című művében. A vizsgálat arra keresi a választ, hogy miért egy útleírás a pályakezdő Asbóth első publikált szövege, és hogy milyen összefüggésbe hozható a műfaj egy induló írói pálya megteremtésének kísérletével, illetve hogy miként értelmezhető a korszak kontextusában az önmagát botladozó pályakezdőként reprezentáló író alakja.

Asbóth az *Egy bolyongó tárcájából* közreadása után politikai témájú alkotások felé fordul, azonban 1883-ban újra publikál egy úti beszámolót, amelynek címe *A Zaharától az Arabáig. Utazás Egyiptomban és Palestinában*. A kutatás azt vizsgálja, hogy milyen összefüggések figyelhetők meg a pályakezdő szöveg illetve az életmű leginkább ismert (és leginkább kiforrottnak is tekintett) darabja, az *Álmok álmódója* (1878) című regény és az egyiptomi útleírás között. Asbóth első művében már ott vannak az *Álmok álmódója* kiemelt motívumai, illetve narratív eljárásai. A deskriptív mozzanatokban bővelkedő szöveg narrátora egy utazó, aki képtárakban, templomokban, Velence épületei és szobrai között kószál és aki a „műremek” létrehozására törekszik, amelynek „széptani jelentősége az élet felszínén jelentkező pátoszban van”.

Asbóth szövege nemcsak az irodalmat és magát az írói tevékenységet tematizálja, hanem a festészetet, szobrászatot és építészetet is – olyan témákat, amelyeket az *Álmok álmodója* című regényében is fókuszba állít. Az *Egy bolyongó tárcájából* című mű tekinthető egy „[...]” gazdagon felszerelt [művészeti] és „képzőművészeti tanoda” programleírásának, ahol az író részletes listaszerűséggel számol be irodalmi és képzőművészeti inspirációiról.” A kutatás Pozsvai Györgyi *Visszanéző tükrökben* című kismonográfiáján alapszik, amely az *Álmok álmodójának* poétikai eljárásait elemzi, és említést tesz a kutatás számára is kiemelten fontos vizsgálati irányvonalról, amely a két szöveg összjátékára, közös motívumkincsére, a narrátori hang, illetve narratív eljárások hasonlóságára utal.

Kiss A. Kriszta (SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, 2. évf.)
Jókai hivatástudatai autobiografikus szövegeiben

Bár Jókait elsősorban prózaíróként, azon belül is regényíróként tartjuk számon, élete során több pályán is tevékenykedett, és ezeket az élményeit időről-időre el is beszélte a különböző lapokban közölt rövid autobiografikus tárcáiban. Ezek alapján nem lehet pontosan meghatározni, hogy írói pályájának kezdetét hol jelölhetjük ki, hiszen egy egészen korai eseményhez, első gyermekkori zsenyének megjelenéséhez is köthetnénk azt. (Illetve még korábbra, de ezekről a szárnypróbálgatásokról csak az önéletírói szövegeiből tudhatunk.) A pálya kezdetének kijelölésére vonatkozó gesztus akár Jókai első drámájának, *A zsidó fiúnak* a megírásával is indulhatna illetve a *Hétköznapiak* első részleteinek megjelenésével – önvallomásai ezzel kapcsolatban éppen úgy változnak, ahogyan az adott szöveg pozíciója és célja megköveteli azt. A fő hivatását, ars poeticáját elbeszélő írásai mellett – amelyek között nemcsak a célzottan erre született rövidprózák, de egyes regénybetétek is szerepelnek – azokat a szövegeit vizsgálom, amelyekben (többnyire ironikusan) egyéb tisztségeit, munkaköreit és az azokkal járó veszélyeket tárgyalja, illetve amelyekben további időszakos elfoglaltságait ismerteti. Ezeknek a szövegeknek az egybegyűjtésével és elemzésével azt igyekszem megfigyelni, hogy a szerző különböző pályáiról, szerepeiről milyen képet akart festeni a hírlapolvasók számára, mit milyen rangra emelt és miért, illetve, hogy az életírói, monográfusai nyomán mik és hogyan épültek be ezekről a hivatás(tudat)okról a „kanonizálódott életrajzba”, az általunk ismert életútba.

Szabó-Reznek Eszter, PhD (BTK ITI, tudományos segédmunkatárs)
A pályakezdés ünnepe

„Megmondom én őszintén, hogy hol kezdődik az irodalmi pálya egész komoly értelemben? Ott, a hol egy írónak valami alkotása egy komoly kritika által figyelemreméltónak ítéltetett, a kiskorúság enyhítő körülményének tekintetbevétele nélkül” – reagál Jókai Mór 1882-ben a tervezett ötvenedik írói jubileumának hírére, majd a fentebbi kritériumokat figyelembe véve jelöli ki első komoly irodalmi művének *A zsidó fiú* című drámát, ezzel elhalasztva egy évtizeddel a jeles évfordulót. Előadásom az 1894-es jubileum közel egy évig tartó előkészületeit vizsgálva járja körül az ünneplés és ajándékozás gyakran versengő, egymást túllícitáló módjait, valamint a nemzeti hála pénzbeli kifejezéséből – azaz a százkötetes díszkiadás előfizetéseiből összeadandó „nemzeti tiszteletdíj” ötletéből – fakadó konfliktusokat.

A századforduló és a 20. század első felének magyar irodalma

Nagy Hilda (ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 2. évf.)

Bródy Sándor nyomorult indulása

Az irodalmi életbe való belépés, a dilettánsból elismert szerzővé válás egyszerre sematikus és unikális jelenség. Sematikus, mivel minden korszaknak megvannak azok az íratlan szabályai, intézményei, amelyek alapján valakit beengednek a már bent lévők, ugyanakkor unikális is, hiszen mindegyik művész más-más anyaggal, megszólalásmóddal jelentkezik, még akkor is, ha azokon jól érzékelhető a korábbi vagy éppen az aktuális kor divatja, stílusiránya. Bródy Sándor a *Nyomor* című első kötetével 1884-ben jelentkezett, amellyel megkerülhetetlen alakjává, lényegében viszonyítási ponttá vált a későbbiekben a naturalista írásmódot aktiváló szerzők körében. Jóllehet a sikernek mindig két arca van, ez alól ő sem volt kivétel, viszont az mindenképpen elmondható, hogy ezzel a kötettel egy új lehetőség jelent meg a magyar irodalompiacra, amelynek a vélt hagyományához többen kívántak csatlakozni a XX. század első felében is. Előadásomban arra vállalkozom, hogy Bródy pályakezdő kötetének interpretációja mentén rámutassak azokra a termékeny helyekre, amelyek révén az említett folytathatóságot látni vélem. Jóllehet a társadalmi, anyagi, szellemi romlottság kapcsolatba hozható a naturalizmus körüli teóriákkal, az ezek mellé szervesen beépülő testi és lelki betegségek ugyanolyan fontos szerepet kapnak a pálya elején, mint a későbbi prózáiban is, ugyanakkor az is vitathatatlan, hogy Bródy transzgresszív nőalakjai emancipáltabbak, mint néhány későbbi társuk.

Vojnics-Rogics Réka (SZTE BTK, magyar–történelem osztatlan tanár szak)

Egy befutott szerkesztőnő – Tutsek Anna és a *Magyar Lányok* sikerének titka

A magyar ifjúsági irodalom fellendítése a Singer és Wolfner Kiadó nevéhez fűződik, akik azzal a feladattal bízták meg Tutsek Anna újságírónt, hogy megalapozza egy lányoknak szóló ifjúsági hetilap indulását, és végezze el a laphoz tartozó szerkesztési munkálatokat. A *Magyar Lányok* ifjúsági hetilap 1894-ben jelent meg először, és egészen Tutsek Anna haláláig, 1944-ig töretlen népszerűséggel működött – főként a főszerkesztő kreativitásának és munkaszorgalmának köszönhetően. A sajtótermék megalapozta és évtizedekre előre meghatározta a magyar ifjúsági irodalom fogalom- és tárgykörét, illetve az arról szóló diskurzust.

Bár Tutsek Annát már gyermekkorától kezdve vonzotta az irodalmi pálya, *Az én utam* című autobiográfiai művének tanúsága szerint női mivoltából fakadóan sokáig nem tudott érvényesülni. Karrierje a *Magyar Lányok* létrejöttével párhuzamos, neve összefonódott a sajtótermékkel. Azonban nemcsak főszerkesztőként, hanem önálló íróként is sikereket ért el, hiszen könyvei – mint például a *Katóka a konyhában* vagy a *Cilike*-sorozat – a legnépszerűbb lányoknak szánt ifjúsági művek között szerepeltek a 20. század első felében.

Szervezők:

Milbacher Róbert, Radnai Dániel Szabolcs, Rétfalvi P. Zsófia, Szolnoki Panni.

Támogatás:

A rendezvény megvalósulását a Technológiai Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap 2020–21-es Új Nemzeti Kiválóság Programjának (ÚNKP) szakmai támogatása segítette. „Felsőoktatási Doktori Hallgatói Kutatói Ösztöndíj” (ÚNKP-20-3), egyedi azonosító: ÚNKP-20-3-I-PTE-539.

Asztalos Veronka-Örsike (SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, 1. évf.)
Ritoók Emma és a Kielland-fordítások

Ritoók Emma az első magyar érettségiző, egyetemi diplomát, majd doktorátusi címet szerző nők egyike, akinek nemcsak tudományos, hanem szépírói tevékenysége is jelentős. Az *Egyenes úton – egyedül* című művével 1903-ban megnyeri az Új Idők pályázatát, és meglepően pozitív kritikában részesül a magyar modern nő lelki vívódásainak ábrázolásával. Szépíróként ekkorra már nemcsak önálló, *Mai idegek* című novelláskötetével büszkélkedhet, hanem fordításai is megjelennek: Alexander Kielland/Kielland Sándor norvég író műveinek legtermékenyebb magyar fordítója.

Ritoók nemcsak a norvég Kielland írásait fordítja – Jens Peter Jacobsen, Jonas Lie, Bang Herman, Bjørnstjerne Bjørnson, Knut Hamsun különböző művei is az ő tolmácsolásában válnak magyarul olvashatóvá. Ennek ellenére meghatározó Kielland iránti korai érdeklődése, a századforduló előtt az ő nevéhez kötik az északi, „egzotikus” író megismertetését. Ritoók Emma korai szépírói tevékenysége szorosan kötődik Kielland-fordításaihoz – melyek azok a motívumok, jellemek, típuszereplők, amelyek az északi világból kerülnek át Ritoók műveibe? Az előadás ezt a kérdést igyekszik körbejárni.

Radnai Dániel Szabolcs (PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 2. évf.)
„Mint Homér fölött a hét város...” Pályakezdés és karrierút összefüggései Eötvös Károly recepciójában

Az előadás Eötvös Károly (1842–1916) irodalmi recepciójával, életművének irodalomtörténeti pozicionálásával, kanonikus helyével foglalkozik, a pályakezdés és a karrierút képzetköreit emelve ki. A pályakezdés és a karriertörténet kiemelt fontosságú jelentéskonstituáló és narratívaképző fogalmai az irodalomtörténeti kutatásoknak; épp ezért az előadás kritikusan, reflexíven – leginkább konstruktivista és kontextualista nézőpontból – igyekszik megvilágítani e két kategória működését és konvencióit. Ezt követően Eötvös Károly pályakezdésének és karriertörténetének példáján mutatja be a modern életrajz-konstrukciók jellegzetes motívumait, toposzait, kitérve a modern irodalmiság hivatásosodásának és a századvégi-századeleji értelmiségi szerepek átalakulásának összefüggéseire.

Balogh Gyula (SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, 4. évf.)
„Ifjúkorát a magyarság ősi fészkeiben élte le”: Az ifjú Krúdy Gyula műveinek recepciója

Krúdy Gyula ezredik szövege valamikor 1905-ben jelenik meg. „Az író ekkor 27 éves.” – írja Bezeczy Gábor. Ám a korpusz nagysága ellenére a kritika mindig bajban volt vele. „Nem is írtak róla mást, mint föltétlen magasztalást vagy föltétlen elutasítást” – jegyezte föl Schöpflin Aladár. Barta András azonban – szintén az író első alkotói korszakában keletkezett – tengernyi szöveg „mostoha sorsáról” beszél. Annak ellenére, hogy a kezdetben hasonlításokra, jól bevált frázisokra építő korabeli recepció ritkán okozott meglepetéseket – és ezen az ötvenes évektől kezdődő Krúdy-reneszánsz realista ábrázolásmódot és dzsentrí problematikát kutató tekintete sem változtatott –, kritikusaink közt mégis többen akadtak, akik különös jelentőséget tulajdonítottak az ifjúkori évek alkotói termésének.

Wlassich Tibor például az ifjúság szentséges apoteózisáról beszél, míg Katona Béla szerint Krúdy azok közé az írók közé tartozik, akiknél a születési hely az egész életmű legjelentősebb kulcsa

is. Császár Elemér a magyarság ősi fészkeinek nevezi a Nyírséget, és Féja Géza is itt véli felfedezni annak a pogány hitvallásnak a bölcsőjét, amely később modern művészetté nemesedett Krúdy keze alatt.

Előadásomban a recepció konszenzuson kívül eső, ám időtálló, akár az egész életműre kiterjeszthető vagy éppen feltűnően visszhangtalan kijelentéseiből válogatva, Krúdy világának ifjúkori alapélményeit igyekszem megközelíteni.

Muntag Vince (ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 4. évf.)

Kérdések és hipotézisek Molnár Ferenc drámaírói pályáivének újragondolásához

Molnár Ferenc drámaírói munkásságáról számos összegző írás született, s ezek néhány kivétellel zavarba ejtően hasonló szerkezetűek. Előadásomban ennek a közhelyé koptatott pályaképfelépítésnek a kritikai felülvizsgálatára vállalkozom. Megközelítésem három szempontot érint: az életmű fogadtatástörténetét, filológiáját és a pályaképmo dell műfajtörténeti következményeit. A kiindulópont az ősminta, Halmi Bódog 1929-es Molnár Ferenc-könyve, amely összegző igénye ellenére könyvterjedelmű, azonnali újságírói reflexiónak tekinthető. Ez azt jelenti, hogy látókörének időbeli végpontjai – az első egész estés színpadi siker és a pályakép megírásának jelene – az értelmezésnek is korlátokat szabnak. A kérdés ma az, hogyan hagyományozódhatott ez a keretrendszer akadálytalanul és érdemben változatlanul az elmúlt kilencven év hatástörténeti időszakában, melyek a pályaképmo dell főbb vakfoltjai, és mindenekelőtt az, hogy milyen feltételek mellett lehetséges most a hiányok pótlása.

Magyar és világirodalom a későmodern/posztmodern korban

Füzi Péter (SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, 3. évf.)

Tandori Dezső pályakezdése: Az *Egyetlen* és a *Töredék Hamletnek*

Tandori Dezső megkésett pályakezdése a *Töredék Hamletnek* című kötettel hosszú, majdnem tíz éves előkészítő munka eredménye volt, amely során nemcsak a versek, hanem maga a kötetkompozíció is lényeges átalakuláson ment keresztül. A ma már talán teljes formájában feltárhatatlanná vált *Egyetlen*ből külső nyomás hatására jött létre a későbbiekben költészettörténeti jelentőségűnek tartott kötet. Az év előkészítő munkájának a története nagyban rávilágít a hatvanas években induló költők változó lehetőségeire, ahogy a „fiatal költők” egyre inkább a harmincas korosztályt kezdik jelölni, miközben az elcsúszó pályakezdést a hivatalos irodalompolitika és az alulról induló kezdeményezések is antológiákkal igyekeznek pótolni. Részben ezeknek, valamint az egyre szaporodó folyóiratoknak köszönhetően a „hivatalos” pályakezdés és a szakmai ismertség időben elcsúszik egymástól, ez a folyamat a *Töredék* kritikai visszhangján is végigkövethető.

Tandori első kötetének sorsa nemcsak az ekkor induló nemzedéktársak debütálásával, hanem a következő, *Egy talált tárgy megtisztítása* című könyvvel is összevethető, és ebből az összevetésből nemcsak a korszak pályakezdők felé támasztott nehézségei, hanem az irodalompolitika jellemző viszonyai is kirajzolódnak.

Fenyő Dániel (PTE BTK, magyar–történelem osztatlan tanári szak)

„mert négyes lett mint bárki más” – Hajas Tibor művészi pályájának módosulásai

Előadásom központjában a magyar neoavantgárd művészet egy kiemelkedő alakjának, Hajas Tibornak a pályamódosulása áll. Művészi pályája alapvetően megfelel annak a sémának, amely a neoavantgárd alkotók esetében általánosan felvázolható, miszerint a pályakezdés irodalmi orientációját felváltja más médiumok alkalmazása, az alternatív művészeti ágakban tevékenykedés. Az előadás célja annak bemutatása, hogy egy klasszikus irodalmi műveltséggel rendelkező szerző számára milyen előzetes irodalmi minták és biografikus hatások miatt válik a beatirodalom követendővé, majd pedig hogyan lesz egy – a performansz műfajától kezdetben idegenkedő – alkotóból a magyar neoavantgárd nemzetközileg is elismert performanszművésze. Ezek a váltások egybeesnek az alkotásokban megjelenő szubjektum módosulásával is. Mindennek a kérdésnek kitüntetett eleme Hajas Tibor életútjának egy kifejezetten homályos foltja, a Belvárosi galeri perében való részvétele és börtönbüntetése. Az ebből adódó tapasztalatok explicite nem jelentek meg Hajas művészetében, ugyanakkor közvetetten befolyásolták művészi magatartásának alakulását. Művészeti tevékenységének és a per kapcsán keletkezett iratoknak és besúgójelentéseknek együttes olvasása lehetőséget kínál annak felismerésére, hogy a börtönbüntetés hatással volt Hajas Tibor művészetére.

Szervezők:

Milbacher Róbert, Radnai Dániel Szabolcs, Rétfalvi P. Zsófia, Szolnoki Panni.

Támogatás:

A rendezvény megvalósulását a Technológiai Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap 2020–21-es Új Nemzeti Kiválóság Programjának (ÚNKP) szakmai támogatása segítette. „Felsőoktatási Doktori Hallgatói Kutatói Ösztöndíj” (ÚNKP-20-3), egyedi azonosító: ÚNKP-20-3-I-PTE-539.

Szabó Barbara (PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 4. évf.)

Kémia és irodalom

Előadásomban a XX. századi olasz irodalom egyik meghatározó alakjának pályakezdését és karrierútját vizsgálom abból a nézőpontból kiindulva, amely Primo Levi munkásságát egész életében meghatározta, mely szerint a „kémia megtanít rá, hogy éber ésszel figyeljük a világot”. A Levi-recepcióban leggyakrabban az öngyilkosságból kiindulva elemzik az olasz író életét és halálát, amely az auschwitz trauma feldolgozhatatlanságát mutatja. A másik értelmezési mód az öngyilkosság tényét kérdőjelezi meg. Nem kívánom az öngyilkosságot vagy a balesetet az alkotó pályaelemzésének középpontjába állítani, sokkal inkább olyan művekre kívánok fókuszálni, amelyekkel Magyarországon eddig kevésbé foglalkoztak. Így egy olyan képet adni Leviről, ami túlmutat Auschwitzon és a memoáron. Céлом annak a sokoldalúságnak a bemutatása, amelyet Marco Belpoliti *poliedro-Levi*ként nevezett meg.

Két részre bontom az írói pályát, elsőként a memoárszerzővel foglalkozom, aki az Auschwitzban átélteket megírja az *Ember ez?* című visszaemlékezésében. A kötet kiadástörténetére is fókuszálva, miért utasította el a nagy múltú kiadó a kéziratot, később pedig miként vált az Einaudi kiadó háziszzerzőjévé. Előadásom második részében már a tudományos-fantasztikus novellák kerülnek górcső alá, szintén kiemelve a kiadó körüli problémákat. Emellett vizsgálom az álnév használatát is, és azt, hogy miként született meg Damiano Malabaila alakja, kitérve a “kémikus író” képzetére.

Ludmán Katalin (ME Irodalomtudományi Doktori Iskola, 3. évf.)

A hagyaték szerepe Hajnóczy Péter életművének befogadástörténetében

A Miskolci Egyetem harmadéves doktorandusz hallgatójaként Hajnóczy Péter hagyatékával foglalkozom. Az ismert iratanyag őrzését a Szegedi Hajnóczy Hagyatékgondozó Műhely vállalta magára, 2010-ben. A terjedelmes szövegtest (8000 fénykép) fotózásához 2018 őszén láttam hozzá, Szegeden. A dokumentumok azóta a Hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárban kerültek, jelenleg kilenc darab papírdobozban találhatók. Helyzetük továbbra is rendezetlen.

Disszertációm elsődleges célja e szövegek megismerése, katalogizálása, és egy olyan, több szempontú táblázatban való rögzítése, amely egy későbbi adatbázis alapjait jelentheti. Ez a munka persze több olyan kérdést is megkerülhetetlenné tett az életművel kapcsolatban, amelyeket jelen konferencia tematizálni igyekszik.

Milyen állapotban van jelenleg a Hajnóczy életmű? Milyen tényezők befolyásolták a szövegkiadás folyamatát a szerző életében, illetve a halála óta eltelt 40 évben és e folyamatok alakulásában milyen szerepet játszott a hagyaték? Milyen hatással bírt a szövegek befogadásának történetére az a tény, hogy a recepció helyenként a hagyaték reáliáira is kiterjesztette a kultusz beszédmódját? Mennyiben származtatható az író életműve a szociográfia műfajából és ez a kérdés miként befolyásolja a szövegek (újra)olvasását?

Tervezett előadásomban egyebek mellett ezekre a kérdésekre próbálok választ adni, a recepció fontosabb csomópontjainak ismertetésén és e folyamatok értelmező áttekintésén keresztül.

Hornok Máté (PE MFTK, magyar–dráma- és színházismeret osztatlan tanári szak)

Életrajz és irodalom, valóság és fikció összefüggései Esterházy Péter *Harmonia caelestis* és *Javított kiadás* című regényében

Esterházy Péter a kortárs magyar irodalom egyik legmeghatározóbb alakja. Művei és egész pályája a mai napig foglalkoztatja az irodalomtudományt. Alkotásai korszakról korszakra új megvilágításban tűnnek fel. Ezt szem előtt tartva gondolom úgy, hogy érdemes újra megvizsgálni az életmű kiemelkedő párregényét, a *Harmonia caelestis* és a *Javított kiadás*. Az apa alakja kiemelt szerepű mind a pszichológia egyes területein, mind az irodalmi művek elemzésében. Miként a 20. századi irodalmi világirodalomban már feltűnik, az apa a *Harmonia caelestis*-ben sem csak rokonsági úton kapcsolódik be a regénybe, hanem aktív poétikai szerepet is vállal: a regény számos aspektusára hatással van. Az apa, poétikai funkciójának felértékelődésével aktívan alakítja például a regény műfajpoétikáját. Számos, a rokonsági viszonyhoz kapcsolható műfajt léptet működésbe: családrege, krónika, történelmi regény, memoár. Az apa regénybeli szerepén keresztül jól vizsgálható továbbá Esterházy azon írói fogása, amely teljesen elbizonytalanítja az olvasót arról, mi valóság és mi fikció. Van, amikor az események a valóság illúzióját keltik, és van, amikor teljes képtelenségként érzékelhetők bizonyos történetelemek. Az apa megkonstruálásáról, az imaginárius, a képzelet játékba léptetéséről van szó. Végül, de nem utolsósorban kitérek a regény narratológiai sajátosságaira és a fabulaszerkezetére. Mindkettőt aktívan alakítja az elbeszélőnek az apához való viszonya. Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy az apa hogyan, milyen szinteken van hatással a regény különböző alkotóelemeire, valamint, hogy a családi múlt hogyan reprezentálódik a párregényben, ezen kívül pedig kitérek a valóság és fikció elmosódásának poétikai funkciójára is.

Melhardt Gergő (PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, 1. évf.)

Szétszóratás, egyesülés. Térey János újraírt pályakezdése

1991-ben jelent meg Térey János első kötete, a *Szétszóratás*, amely a szerző tizenhat és huszonegy éves kora között írott verseit tartalmazta. Tizenöt évvel később Térey átírta, kijavította, újraírta első könyvének anyagát, amely 2011-ben azonos címmel jelent meg. Később összegyűjtött versei közé is ezeket az új variánsokat vette fel első köteteként, az akkori szövegek helyére – kiegészítő dátumokkal ellátva – az újraírt szövegeket illesztve. „Meggyőződésem szerint ezek a mostani szövegek akkor is azonosak az »eredetijükkel«, ha egyáltalán nincs közös felületük.” – írta az új kiadáshoz készült jegyzetben. A versújraírás gesztusa – a pályakezdés szövegeinek és emlékezetének utólagos átírása – fontos irodalomtörténeti előzményekkel és párhuzamokkal is rendelkezik, és talán a legfontosabb elemét képezi annak a szerzői igyekezetnek, amely a 2010-es évek elején a pályakezdésről alkotott autobiográfiai narratívát nem, de az indulás szövegeit jelentős mértékben újrendezve kívánt az addigi húsz évnyi írói-költői működéssel szövegszerűen számot vetni.

Előadásomban egy fontos irodalomtörténeti párhuzam (Szabó Lőrinc) és a *Szétszóratás* újraírása, életműbeli helyének felvázolása mellett annak is megpróbálok utánajárni, hogy milyen mű- vagy szövegfelfogás az, amely két, esetenként jelentősen eltérő szöveget azonosnak tud tekinteni; s hogy ez milyen következményekkel bírhat a Térey-életmű korai szakaszának lehetséges értelmezéseire nézve.

Szervezők:

Milbacher Róbert, Radnai Dániel Szabolcs, Rétfalvi P. Zsófia, Szolnoki Panni.

Támogatás:

A rendezvény megvalósulását a Technológiai Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap 2020–21-es Új Nemzeti Kiválóság Programjának (ÚNKP) szakmai támogatása segítette. „Felsőoktatási Doktori Hallgatói Kutatói Ösztöndíj” (ÚNKP-20-3), egyedi azonosító: ÚNKP-20-3-I-PTE-539.